

YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Yleisötilaisuus, esteellisyys, pyörätuoli, wc -tila, tilavarauksen peruuntuminen, tilapäisjärjestelyt, syrjintäolettan kumoutuminen

Diaarinumero: YVTLTK/6XX/2019

Antopäivä: XX.XX.2020

Vammansa takia liikkumiseensa pyörätuolia käyttävä hakija katsoi tulleen syrjityksi, kun vastaajan järjestämä poliittinen yleisötilaisuus oli järjestetty esteellisissä tiloissa.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi selvitettyksi, että vastaaja oli joutunut vaihtamaan poliittiselle keskustelulle varatun tapahtumansa tapahtumatilaa pikaisella aikataululla itsestään riippumattomista syistä. Vastaajalle oli jäänyt ennen tapahtumaa kaksi viikkoa aikaa hankkia uusi tila, eikä sen väitteensä mukaan ollut tässä ajassa ollut mahdollista löytää uutta esteetöntä tilaa. Vastaaja oli tehnyt useita tilapäistoimia esteettömyyden ja saavutettavuuden takaamiseksi uudessa tapahtumatilassa ja konsultoinut esteettömyysasiantuntijoita.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta totesi, että vastaajan yksittäistapauksessa tapahtumansa mahdollistamiseksi järjestämät ratkaisut oli tarkoitettu poikkeustapauksessa tilapäisiksi. Kun luiskien poikkeavasta kaltevuudesta huolimatta niiden vaarallisuudesta ei ollut esitetty tarkempaa selvitystä ja kun vastaaja oli tarjonnut tilapäisen esteettömän wc-ratkaisun läheltä tapahtumatilaa, pelkästään näiden vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdollistamiseksi tehtyjen toimien ei voitu katsoa muodostuneen tapahtuman järjestämisen estäviksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, että kyseisessä yksittäistapauksessa vastaajan tavoite oli ollut poliittisen mielipiteenvapautta edistävän tilaisuuden toteuttaminen edellisen tilavarauksen peruuntumisesta ja uuden tilan osittaisesta esteellisyydestä huolimatta. Ottaen huomioon tavoitteen tärkeys Suomen oikeusjärjestelmän näkökulmasta arvioituna sekä se, että vastaaja on lukuisilla yksittäistapauksessa tehtävillä poikkeusjärjestelyillä mahdollistanut myös vammaisten henkilöiden osallistumisen tapahtumaan, vastaajan käyttämiä keinoja on pidettävä oikeasuhteisina.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi vastaajan kumonneen hakemuksen perustella syntyneen syrjintäolettan ja hylkäsi hakemuksen.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on selkäydinvammainen ja käyttää liikkumiseensa pyörätuolia tai sähköpyörätuolia. Li Anderssonin tukiliike on järjestänyt tasa-arvokysymyksiin liittyvän yleisötilaisuuden.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on syrjinyt häntä ja muita vammaisia henkilöitä järjestäessään tilaisuutensa paikassa, joka ei ole ollut kaikilta osin esteetön, ja kieltämään syrjinnän jatkossa.

Hakijan vaatimusten perusteet

Tilaisuus oli ollut yleisölle avoin ja siellä oli keskusteltu yhteisistä asioista. Tapahtumatila oli ollut esteellinen, kun tilassa ei ollut esteetöntä wc:tä ja myös tapahtumatilan etuoven luiskat olivat vastaajan ilmoituksen mukaan varsin jyrkät ja ylittivät valtioneuvoston asetuksessa rakennuksen esteettömyydestä annetut standardit. Hakijalla ei näin ollen vammaisuutensa vuoksi ollut muiden kanssa yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua tilaisuuteen. Hakija oli ilmoittanut vastaajalle tilojen esteellisyydestä 15.2.2019, jolloin vastaaja oli hänelle vastannut, ettei tapahtumaa peruta.

Hakijan vammaan liittyi äkillinen virtsarakon täyttyminen, jolloin rakko oli päästävä tyhjentämään asianmukaisesti. Vastaajan tarjoama vaihtoehtoinen wc-järjestely, viereisessä talossa sijaitseva esteetön wc, ei näin ollen soveltunut hakijalle. Tapahtumaan olisi tullut soveltaa valtioneuvoston asetuksessa esteettömyydestä edellytetyjä standardeja, myös luiskaratkaisujen turvallisuuden vuoksi. Takaoven luiskien kaltevuudesta ei ollut annettu tietoa, mutta takaoven käyttäminen kaukana olevaan wc-tilaan poistumiseksi korosti joka tapauksessa tapahtuman wc-järjestelyjen ongelmallisuutta hakijan kannalta. Esteettömyyden lähtökohtana ei voitu pitää vastaajan vakuutusta siitä, että käytännössä se olisi pystynyt järjestämään jokaisen halukkaan osallistumisen tilaisuuteen.

Kokoontumis- ja mielipiteenvapauden keskeinen merkitys demokraattisessa yhteiskunnassa huomioon ottaen hyväksyttävänä ei voitu pitää poliittisen tilaisuuden järjestämistä paikassa, johon kaikilla kansalaisilla ei ollut yhtäläistä mahdollisuutta päästä. Väliillisen syrjinnän täyttymisen kannalta merkityksellistä ei ollut sillä, että vastaajan alun perin varaama paikka ei ollut vastaajasta riippumattomista syistä käytettävissä ja että tapahtumatila oli tullut vaihtaa nopealla aikataululla. Asiassa ei ollut yhdenvertaisuuslain 13 §:n tarkoittamaa hyväksyttävää tavoitetta.

Vastaajan vastaus

Vastaaja kiistää syrjineensä hakijaa.

Vastaajan vastauksen perusteet

Meidän aikamme ry on rekisteröity yleishyödyllinen yhdistys. Yhdistys oli toiminut Li!-tukiliikkeen taustalla muun muassa edustakuntavaalien aikana, joten se oli asiassa oikea vastaaja.

Järjestettyä tapahtumaa varten oli alun perin varattu toinen tila. Aikaisempaan tilaan liittyvän yritysmyyntin johdosta kaikki tilaan sovitut tapahtumat oli peruttu, ja vastaaja oli saanut tästä tiedon 2.2.2019. Vastaaja oli ryhtynyt välittömästi tiedon saatuaan

järjestämään uutta, muun muassa saavutettavuuden ja yleisökapasiteetin osalta soveltuvaa tilaa tapahtumalle. Vastaaja oli 5.2.2019 sopinut tapahtuman järjestämisestä ravintola A:ssa. Tilan esteellisyys oli ollut tuolloin tiedossa, mutta mitään muuta tilaa ei selvitysten perusteella ollut löytynyt ja vastaaja oli pitänyt selvänä, että se pystyi korjaamaan tilan merkittävimmät puutteet tapahtumajärjestäjän omilla tilapäisjärjestelyillä. Vastaaja oli tällöin tiedottanut tapahtumapaikasta ja saavutettavuusinformaatiota oli täsmennetty vielä lähempänä tapahtumaa vastaajan Facebook-sivulla.

Vastaaja oli tehnyt useita järjestelyjä yhdenvertaisuuslain esteettömyyden ja saavutettavuuden vaatimusten täyttämiseksi ja tuonut esiin tapahtumajärjestäjän valmiutta toimia saavutettavuuden lisäämiseksi. Vastaaja oli ponnistellut asiassa ja jokaisen halukkaan osallistuminen olisi varmasti pystytty takaamaan. Vastaaja oli muun muassa konsultoinut asiassa Vasemmistoliiton vammaispoliittisen työryhmän puheenjohtajaa sekä kaupungin esteettömyyskoordinaattoria. Tiloissa oli suoritettu useita katselmuksia ja mittauksia saavutettavuuteen liittyen aikavälillä 5.-15.2.2019. Katselmuksen seurauksena tapahtumatilaan sisään pääsemiseksi oli suunniteltu tilapäinen luiskaratkaisu, ja luiskan ja tapahtumatilan kynnyksiä oli tasoitettu. Tapahtumatiedotukseen oli lisätty saapujien palvelemiseksi päivystävä puhelinnumero ja tapahtumaan oli nimetty kaksi esteettömyyshenkilöä. Naapurirakennuksessa sijaitsevaa esteetöntä wc:tä oli hyödynnetty koko tapahtuman ajan. Ulkona kuljettava matka esteettömiin wc-tiloihin oli tapahtumatilan takaovea käytettäessä 54 metriä. Sää- ja keliolosuhteet olivat tapahtuman aikaan hyvät ja kulkureitin kunto hyvä.

Perusoikeusnäkökulmasta tarkasteltuna esteettömyysvaatimus ei voinut syrjäyttää mielipiteen- ja kokoontumisvapautta, vaan näitä perusoikeuksia piti punnita yhdessä. Kaupungissa täysin esteettömien tapahtumatilojen määrä oli hyvin rajallinen muun muassa historiallisen ja suojellun rakennuskannan vuoksi. Esteettömät tilat olivat usein myös uusia ja siten kalliita, eikä voittoa tavoittelemattomilla kansalaisjärjestöillä välttämättä ollut varaa maksaa näistä tiloista. Vastaaja ilmaisi huolensa yhteiskunnallisten keskustelua herättävien tärkeiden tapahtumien määrän vähentymisestä kaupungissa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisujen johdosta.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan kumonneen hakemuksen perusteella syntyneen välitöntä syrjintää koskevan syrjintäolettan ja hylkää hakijan hakemuksen.

Perustelut

Sovellettavat säännökset

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Välittömänä syrjintänä pidetään yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan sitä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa. Syrjintä on yhdenvertaisuuslain 13 §:n mukaan välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

Yhdenvertaisuuslain 21 §:n 2 momentin mukaan se, joka katsoo joutuneensa syrjityksi, voi saattaa syrjintää koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi.

Suomessa lailla voimaansaatetun YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (CRPD, vammaisyleissopimus, SopS 26-27/2016) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

Vammaisyleissopimuksen yleisperiaatteita koskevan 3 artiklan mukaan yhtenä yleissopimuksen periaatteena on esteettömyys ja saavutettavuus, joista säädetään sopimuksen 9 artiklassa. Sopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan vammaisille henkilöille on varmistettava muiden kanssa yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön, kuten yleisölle avoimiin tai tarjottaviin palveluihin. Näitä toimia, joihin sisältyy saavutettavuuden esteiden tunnistaminen ja poistaminen, sovelletaan muun muassa rakennuksiin ja muihin sisä- ja ulkotiloihin.

Vammaisyleissopimuksen 29 artiklan 1 b kohdan mukaan sopimuspuolet takaavat vammaisille henkilöille poliittiset oikeudet ja mahdollisuuden nauttia niistä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä sitoutuvat edistämään aktiivisesti ympäristöä, jossa vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua julkisten asioiden hoitoon ilman syrjintää ja yhdenvertaisesti muiden kanssa, sekä kannustamaan heidän osallistumistaan julkisiin asioihin.

Vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen mukaan sopimuksen 9 artiklan mukainen esteettömyyttä ja saavutettavuutta koskeva velvoite on yksi yleissopimuksen keskeisimmistä läpileikkaavista teemoista. Sopimuspuolilla on tässä aktiivinen toimintavelvoite. (HE 284/2014 vp, s. 31)

Esteettömyyttä koskevista vaatimuksista sekä yleis- ja pysyväisluonteisista esteettömyystoimenpiteistä ei säädetä yhdenvertaisuuslaissa, vaan muualla lainsäädännössä. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys perustuu maankäyttö- ja rakennuslainsäädännössä asetetuille tavoitteille. (HE 19/2014 vp, s. 16 ja 79 sekä HE 284/2014 vp, s. 32)

Kysymyksenasettelu

Asiassa on ensinnäkin arvioitava, syntyykö hakijan vaatimusten perusteella oletettava syrjinnästä. Mikäli syrjintäoletettaman katsotaan syntyneen, on arvioitava, onko vastaaja esittänyt syrjintäoletettaman kumoavaa selvitystä.

Asian arviointi

Syrjintäolettamien syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, ettei kieltoa ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäolettamien syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensimmäisessä vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi olettamien syntymiseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan merkitystä ei ole sillä, onko tekijän tarkoituksena ollut syrjiä, jos menettelyä on objektiivisin perustein arvioituna pidettävä syrjintänä. (HE 19/2014 vp., s.71)

Vastaajan järjestämä poliittinen tilaisuus oli riidattomasti ollut julkinen ja yleisölle avoin. Tilaisuuden järjestämispaikka oli niin ikään riidattomasti ollut osin esteellinen. Tilan sisäänkäynneillä oli ollut kynnyksiä ja tasoeroja, joiden johdosta vastaaja oli hankkinut paikalle luiskia. Lisäksi tapahtumatilassa käytössä ollut wc ei ollut esteetön. Hakija hakemuksensa liitteeksi toimittamasta lääkärintodistuksesta ilmeni, että hänen vammansa edellytti wc-tiloihin pääsyä mahdollisesti nopeasti.

Yleisölle avoimen poliittisen keskustelutilaisuuden on oltava lähtökohtaisesti esteetön ja kaikille saavutettava. Koska yleisölle avoimen tapahtuman tapahtumatilan osittainen, hakijan vammaisuuteen liittyvä tilan esteellisyys on ollut riidaton, asiassa syntyy olettamien hakijan asettamisesta näennäisesti yhdenvertaisen tapahtuman järjestämisessä vammaisuutensa perusteella muita epäedullisempaan asemaan. Asiassa syntyy olettamien välillisestä syrjinnästä.

Syrjintäolettamien kumoaminen

Vastaajan on syrjintäolettamien kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu.

Vastaajan mukaan se oli saanut lyhyellä varoitusajalla ennen tapahtumaa tiedon aikaisemmin varaamansa esteettömän tapahtumatilan tilavaruuden peruuntumisesta, ja joutunut näin ollen kiireellisesti etsimään tapahtumalleen uudet tilat. Vastaajan mukaan kun se ei ollut löytänyt mitään muuta korvaavaa tilaa, se oli joutunut tekemään varauksen osin esteelliseen ravintola A:han. Lähtökohtaisesta esteellisyydestä huolimatta vastaaja oli pyrkinyt kaikin mahdollisin tilapäisjärjestelyin muuntamaan kyseisen ravintolatilan kaikille henkilöille saavutettavaksi ja informoimaan näistä järjestelyistä. Se oli tilannut luiskia ja järjestänyt esteettömän wc-mahdollisuuden viereiseen rakennukseen 54 metrin päähän tapahtumatilan ovelta. Tehtyjen tilapäistoimien osalta hakija on vedonnut luiskaratkaisujen olleen valtioneuvoston rakennuksen esteettömyydestä annetun asetuksen standardeja

jyrkempiä sekä esittänyt vastaajan tarjoaman tilapäisen wc-ratkaisun olleen hänen vammalleen sopimaton.

Yhdenvertaisuuslain 13 §:n tarkoittamaa välillistä syrjintää ei epäedulliseen asemaan asettamisesta huolimatta synny, jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia. Pykälän esitöiden (HE 19/2014 vp, s. 77) mukaan muun tavoitteen hyväksyttävyyttä tulisi arvioida Suomen oikeusjärjestyksen näkökulmasta, ja tavoitteen tulee siten olla hyväksyttävä perusoikeusjärjestelmän ja Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja yleisemminkin Suomen oikeusjärjestyksen kannalta. Käytettävien keinojen tulisi olla tavoitteen saavuttamisen kannalta tarkoituksenmukaisia ja sillä tavoin tarpeellisia, että ne ovat tavoitteeseen nähden oikeasuhtaisia.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo selvitetyn, että vastaaja on joutunut vaihtamaan poliittiselle keskustelulle varatun tapahtumansa tapahtumatilaa pikaisella aikataululla itsestään riippumattomista syistä. Vastaajalle on jäänyt ennen tapahtumaa kaksi viikkoa aikaa hankkia uusi tila, eikä sen väitteensä mukaan ole tässä ajassa ollut mahdollista löytää uutta esteetöntä tilaa. Ajan kuluessa vastaaja on tehnyt useita tilapäistoimia esteettömyyden ja saavutettavuuden takaamiseksi uudessa tapahtumatilassa ja konsultoinut esteettömyysasiantuntijoita. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta toteaa, että vastaajan yksittäistapauksessa tapahtumansa mahdollistamiseksi järjestämät ratkaisut oli tarkoitettu poikkeustapauksessa tilapäisiksi. Kun luiskien poikkeavasta kaltevuudesta huolimatta niiden vaarallisuudesta ei ole esitetty tarkempaa selvitystä ja kun vastaaja on tarjonnut tilapäisen esteettömän wc-ratkaisun läheltä tapahtumatilaa, pelkästään näiden vammaisten henkilöiden osallistumisen mahdollistamiseksi tehtyjen toimien ei voida katsoa muodostuvan tapahtuman järjestämisen estäviksi.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että kyseisessä yksittäistapauksessa vastaajan tavoite on ollut poliittisen mielipiteenvapautta edistävän tilaisuuden toteuttaminen edellisen tilavarauksen peruuntumisesta ja uuden tilan osittaisesta esteellisyydestä huolimatta. Ottaen huomioon tavoitteen tärkeys Suomen oikeusjärjestelmän näkökulmasta arvioituna sekä se, että vastaaja on lukuisilla yksittäistapauksessa tehtävillä poikkeusjärjestelyillä mahdollistanut myös vammaisten henkilöiden osallistumisen tapahtumaan, vastaajan käyttämiä keinoja on pidettävä oikeasuhteisina. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan kumonneen hakemuksen perustella syntyneen syrjintäolettamana.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan kumonneen hakemuksen perusteella syntyneen välillistä syrjintää koskevan syrjintäolettamana ja hylkää hakijan hakemuksen.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1 ja 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 8 § 1 momentti, 10 §, 13 §, 20 § 3 momentti, 21 § 2 momentti ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (26/2016) 1 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 3 artikla, 5 artikla 2 kohta, 9 artikla 1 kohta, 29 artikla 1 b kohta

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Riitta-Maija Jouttimäki, Pirkko Mahlamäki, Niina Mäntylä ja Timo Saranpää. Asian esittelijä Maria Peltoniemi.